

„S a művészet se tesz mást, mint hírt ad arról a legszélső határvidékről, ahonnt az öröm még mint nosztalgia visszاسugározható.”
(Mészöly Miklós)

„A zene az ember űrmértéke.” (Elias Canetti)

*

A fény a behúzott függönyök résein szivárgott be a szobába. Sárgásan, szűrten terült szét a szoba egymásba kapaszkodott bútorain, a nagy, polírozott szekrényen, a tág, mintázott huzatú fotelon, a szürke anyagú pelenkázón, a széles matracágyon, a sárga, fiókos kisszekrényen – rajta mérleg, lázmérő, két egymásra fektetett könyv –, hogy az ablakkal átellenben elhelyezett rácsos babaágyon ütközzön meg. Szűkös, semleges világ, amit nem egy tekintet elcsendesítő, lenyugtató pillantásainak teremtettek meg, a tekintet most mégis arra van kényszerülve, hogy itt körözzön, a tárgyak élein, a felületek mintázatán, textúráján fennakadva keresse a kijáratot. Minden pillantás, minden nézelődés egy idő után a határig, a be nem foghatóig akar eljutni. Hiába vándorol végtelenül tárgytól tárgyig, hiába köti meg a forma, a rend, a takarás lágy erotikája, ha nem feszülhet a horizontra, a tekintet egy idő után kiürül, üveges, élettelen lesz. A felismerés apparátusa az ismeretlent sóvárogja, a nagyobbat, a végsőt, amihez minden egyes felismert dolog csak ugródeszka. A perspektívába bezuhogó tárgyak eltorlaszolják a kilátást. Ezen kell áttörni, ezt kell szétpattintani, hogy ez a betört, meggyötört tekintet, valahol a fényre feszülve, megpihenhessen.

A szoba, mintha gumiból lett volna, kimeríthetetlenül fogta fel a tekintet csapásait. Látszott, a benne lévő tárgyak még használhatóságuk fénykorát élik, semmilyen hiba, repedés, folt nem kezdte ki önelégült terpeszkedésüket. Pengeéles körvonalaik szinte sebészi pontossággal metszették ki a szükséges helyet maguknak a térből. Még egymás takarását sem használták ki kellőképpen; hiába vágta félbe a szekrény az ágyat, megkezdett vonalai a láthatón túl is egybetartották, így az ágy ágy maradt, a szekrény szekrény. Tárgytól tárgyig cikázva, megmerítkezve és teleítatódva a látvány konkrétságával, minden pillantás csak saját börtönét építette újra. Mert egyik tárgyon sem tudott a figyelem hosszasan megállapodni. Alig fogta be a tekintet az egyik bútor körvonala, szelíden felszólítva az önvalomásra, a mellette lévő bútor azonnal szétzúzta a látvány törekeny peremét, megzavarva irányultságát, a figyelmet maga felé térítette el. Mégis egyik tárgy sem bizonyult erősebbnek a másikkal, mindegyik csak elvett, de semmit sem adott, a szobában ezért nem tudott semmilyen rend, semmilyen irányultság kibontakozni, csak az örökös körforgás fogyasztotta, emészte a végtelent. Egymást fogyasztva, megrabolva, mégis megtartva a réstelen időtlenségben, a tárgyak csak újabb tárgyakat ígérhettek. A mennyezet és a padló lapjának a szemközti falra feszülő, záródni akaró szöge tette egyértelművé: a falon túl legfeljebb ugyanez az örömtelen és visszhangtalan világ folytatódhat.

Mégis volt valami a szobában, amit nem tudott befogni a tárgyak pókhálófonata. Mert hiába ömlött szét a szobán ez a kora őszi, bágyadt fénypermet, hiába bújtak össze a fény védelmében a bútorok, a szekrény, matracágy, a pelenkázó, a fotel, a kisszekrény meg a kiságy, hiába kötözték magukhoz a rángatózó tekintetet, zárták magukba az elindulást, a megérkezést, a vágyat, az örömet, a szobát kívülről mardosó óceányi háborgást, hiába váltak tehetetlenné, súlyossá, feltörhetetlenné a végtelennek nekifeszülő ellenállásban; hiába minden, mert még mindig az űrben állt.

Egy kéthónapos kisbaba, az ágy virágos mintázatú matrachuzatán.

A hátán aludt. De még nem volt senki, aki megadhatta volna magát az alvásnak, akin védtelenségében rajta lehetett volna ütni, akit önkéntelen, fájdalmas grimaszai leleplezhettek, elárulhattak volna. A lecsukódott szemhéjak nem őriztek semmit, az arc csak saját teltségét kínálta fel a tekintetnek, ebből a teltségéből azonban nem hiányzott semmi, még nem telepedett rá a múlt, nem hajszolta előrefele a jövő, csak a van ragyogása töltötte ki a gömbölyded vonásokat. Az egész baba volt elhelyezhetetlen, valahogy kívül helyezkedett el minden odahazudott perspektíván, minden kivesező fókuszáláson. Kívül, azaz innen, mert egyáltalán nem volt kísérteties, túlvilági a látvány, hanem a világ előtt helyezkedett el, ott, ahová még a tolakodó, teret elfoglaló, egymásból őrijtően építkező bútorok sem tudtak előretörni. A felfele fordított, széttárt karok, a félig összecukott, apró kis tenyerek nem várták semminek az érkezését, nem a fogadásra nyitódta ez a kezek, legfeljebb egy égből alászálló, óriási labda ülhetett volna meg a párnás ujjbegyeken. Egy évszázados és egy ma született test egyformán védtelen. Egyformán érinthetetlen. Mindkettőben az anyag dicsőségének szövege az árvaság könyörgésévé halkul. A védtelenség ellenállása burkolja be ezeket a testeket, ahogyan ezt a kisbabát is, akinek apró remegéseit nem volt, ami felfogja a szobában. Mert nem volt semmi ott, aminek átadható lett volna a kéz apró mozdulata, a test kicsi ficama. Mert nemcsak a fotel és az ágy, nemcsak a szekrény és a pelenkázó zárkózott el a mozdulattól, hanem a babaágy fölül függesztett négy műanyag, stilizált kismackó is ernyedten csüngött alá, így a semmibe lüktetett szét ez az elindulás, a semmibe érkezett meg; csak a semmi fogta fel alázatosan.

A remegések egyre sűrűbbek lettek. A baba forgolódni kezdett, megpróbált oldalt dőlni, átfordulni, de túl soknak bizonyult ez a mozdulat, az álmát emészte fel, így néhány tétova markolászás után felpattant a két szem. Felpattant, és nyitva is maradt. A babaszem nem pislog. Még el tudja viselni a beáradót. Nem kell tagolja, mélyítse, közelítse, viszonyítsa a láthatót, nem kell birtokolja. Sima tótükör, amiben nem tükröződik semmi. Félelmetes belenézni ebbe a szempárba. Eléje nem lehet csak úgy odaállni, hogy megmérje igazi nagyságunkat. Ez a szem túllát rajtunk, eleve a többet látja, amibe sehogy se tudunk belefoglalódni. S mi, akik mindig tekintetek keresztüzében cselekszünk, akiknek mindig muszáj legalább egy tekintetet páasztájába behelyezni tetteinket, ijedten

fedezünk fel egy olyan tekintet, amely még nem néz, de már lát. Amihez, ha hozzámérjük magunkat, csak azt állapíthatjuk meg: rossz helyen állunk. Utat tévesztettek vagyunk, mert eleve rossz irányba indultunk el. S hiába minden ügyeskedésünk, fondorlatunk, ennek a szemnek nem fogunk megfelelni, bűvészkedéseinkkel nem tudjuk foglyul ejteni, mert nincs olyan tettünk, nincs olyan mozdulatunk, amire rábízható lenne ez a tekintet, amibe belekapaszkodhatna, amire ráakaszthatna, hogy eljuthasson saját foglalatáig. Nem lehet tudni, honnan szállott alá az iszonyat a szemtükör érinthetetlen felületére. Talán egy hófehér óriás lépett elő a határtalanból, az rekesztette be a kilátást, zárta be a mérhetetlen egy forma légies börtönébe. Az első felismert forma pedig egyből kényszerre, leghagyhatatlan nyűggé változott. Fájt a szemnek, mint finom porrá örölt ablaküveg marta a szemet, a szem tükre ettől összekuszálódott, zavarossá vált, ahhoz, hogy ez a zavar az addig nyugodtan elpihenő testet is magához rántsa, görcsbe kényszerítse. Kapálózni kezdtek a kezek, a lábak rugdalózni, mintha önmagukról próbálnák lenyúzni, lefejtetni, ami a szemet lenyűgözte, de nem sikerült ez, nem sikerülhetett, a kín már a dolgok részévé vált, így csak a sírás maradt, a magába zuhanás, a tetetetlen, reszkető, időtlen zokogás.

Vajon meg lehet-e állítani ezt a jelenetet? Mozdulatlaná lehet-e állítani, képpé lehet-e formálni? Itt már minden mozdulat számít. Minden a kezdeti, láthatatlan egyensúlyra van felfüggesztve, amit nem lehet akárhogy megbontani, mozgásba hozni. Az Úr ott ücsörög a kietlen pusztaság felett. A sárgás, szűrt fény bever a szobába. A bútorok magukba dermedve gubbasztanak. És sír, zokog, verdes a magatehetetlen kisbaba, a babaágy virágos mintázatú matrachuzatán. Ebben az összetöppedt valóságban csak egyetlen dolog maradt, amihez hozzá lehet érni, amit büntetlenül el lehet indítani. Mert igen, még volt valami a szobában, ami elindulásra várt, ami ernyedtségéből ki akart szabadulni. Ott volt a babaágy fölé függesztve egy olcsó forgó-zenélő játék, annak négy műanyag, stilizált kismackója, egy piros, egy sárga, egy kék és egy zöld. S amint a kéz felhúzta a játék indítószerkezetét, egyszerre kezdtek el forogni a mackók, lassan, vontatottan körözni kezdtek a síró, toporzékoló baba feje fölött, amit azonnal követett egy dallam szintetikus hangja, ismétlődve, megállíthatatlanul, a szintén lelassított, lebutított Eine Kleine Nachtmusik.

Azt hihetnének, ez a mozgás meg ez a dallam elenyészően keveset számít a tompa fényben végignyúló bútorok birodalmában. Elég ezeknek az alkalmatlanságoknak egy kicsit szorosabbra húzniuk a közöttük létesülő köteléket, már semlegesítődik is az elindulás, már fel is itatódik a dallam, és csak a dolgok zárt lényegéből felszakadó, időtlen sírás tölti fel a szoba még szabadon hagyott réseit. Valószínűleg ez így is ment végbe. Semlegesítődött az elindulás, felitatódott a dallam, de még történt valami váratlan, valami előre ki nem számítható. Hirtelen elhalkult a babasírás, véget ért a rugdalózás, megszűnt a kétségbeesett kapálózás, az a tág, befoghatatlan tekintet, az a kis, törékeny test pedig irányultságra talált. Mert picit homorítva, felfelé irányulva, a légnek kezdett nekifeszülni, oda, ahol a négy mackó lassan, egyenletesen, az Eine Kleine Nachtmusik kimért dallamára körbe-körbe forgott.

Mintha egy gyönyörű, szirmokkal terhes virág nyílt volna ki. De nem lassan, a saját tempóját követve, hanem hirtelen, váratlanul, mint egy többszörösen felgyorsított filmfelvételen. Nehéz leírni a felszólított erő táncát. Az öröm parttalan áradását, amint mozgásra kényszeríti a kis kezeket, az apró lábakat, a mosolyra szétszaladó apró száját, a felfelé ragyogó szemeket. Mi tűnhetett elő a szögletes bútorok takarásából? Egy lassú körmozgás, egy imbolygó, monoton dallam, ami azonban itt, ezen a helyen, a látható és a hallható tökéletes szövetségének bizonyult. Mintha egy felfelé irányuló csatorna keletkezett volna a babaágy fölött, az öröm folyosója, ami a mozgásnak, az elindulásnak szabad utat biztosított. A szem nem tudta körbetapogatni ezt a nyílást, mivel kívül helyezkedett el a körmozgáshoz képest, ezért a vissza-visszatérő mackók meg az Éjszaka kicsiny zenéjének dallamszekvenciái nem tudtak egymásra helyeződni, nem tudtak egymásba fonódni, hanem mint két megbomlott harangyelv, elkálimpáltak egymás mellett. De nem így a baba számára. Két kicsi kezével próbált meg belenyúlni a felette remegő, kavargó térbe, ahol minden mozdulat egy új kezdetet jelenthetett a formák láthatatlan, szabad áramlásában.

Még szólt a zene, még körbe-körbe jártak a mackók. A szem még megpróbálta körbetapogatni a csatornát, hogy elindulhasson felfelé rajta, oda, ahol a még nagyobb szabadság határai sejlenek fel. Mert egyre inkább nyilvánvalóvá vált, nem tudni, hogyan, de ez a négy körbeforgó, csengő-bongó, közönséges utáncat a tágasságot tudta megkötni, magához vonzani.

*

Egy triérész hozta át Szamosz szigetére. Már feltűnt az Ampelosz vonulata, amit utoljára tíz éve látott. Elindulása előtt, ifjúkorában, odalentről a városból mindig megigézve nézte a hegy körvonalainak szétsugárzását a sziget égboltjának erőterében, ahogy ezek a kontúrok magukba tartották valami súlyosnak, mérhetetlenül nagyoknak a tömegét, ugyanakkor mégis felkínálták, beleillesztették a szabadon áradóba a súlyt, feloldották a felhők pehelykönnyű térfogatában. Most mégsem tudta kitörő lelkesedéssel fogadni az ismerős látványt, ott kuporgott a hadihajó egyik árbocának tövében, khiamüszébe burkolózva védekezett az alacsony hajóperemen átloccsanó hideg vízpermet ellen. Hosszú volt a tíz év: Egyiptom, Memphisz, Théba, Heliopolisz, tanácskozások Ámon papjaival, találkozás Amaszisz fáraóval, majd Kambüszész betörése, fogság, a fáradságos út Perzsiába, néma, de mégis jelentőségeltjes üldögélések a szent tűz körül Zarathusztra papjaival, titkos éjszakai beszélgetések Mahavirával, a jóságos bráhmaával, egy perzsa varázsa tövében. Ezek a helyek és események mind ott kavargtak a fejében, meg az a mérhetetlen tudás, amit utazása során összegyűjtött, az istenekről szóló tudománynak számtalan változata, a feltámadó Ozirisz, a leleményes Thot, az Örök Törvény: a Szanátana Dharma, a három összetartozó, Visnu, Siva és Brahma, az örökkévaló, teremtő Ahura Mazda, akiknek elfolyó lényegét, mint egy tengeri szivacs szívta magába. A tenger háborgása csak jobban kihangsúlyozta ennek a sokféle ismeretnek a jellegét; egyre-másra jöttek feléje a hullámok, felszívták magukat a mélyből, az ismeretlenből, kiemelkedtek, felmagasodtak, egymásra támaszkodva, egymást megtartva, egymást hajtva gördültek előre, mintha egy ismeretlen erő próbálná a lába elé hordani a világ összes kincsét, amit mégsem lehetett átvenni, elraktározni, mert még megcsillantak, felszikráztak a hullámok a tenger felett tündöklő napfényben, ahhoz, hogy aláhanyatlódjanak, végleg szétporladjanak a hajóorr ékjén.

Egy álom nem hagyta most nyugodni, nem engedte belefeledkezni a múltját újra eléje feszítő látványba. Az egyszervolt szentsége nem tudott elérni hozzá, mert – érezte – az álom vizén valami ősbibb próbált eléje sodródni, mintha az önmagát tízezer formába szétszóró mély szólat volna meg a fejében, öltött volna valamilyen kezdetleges, elemi alakot, amit innen már ő kell átvezessen, és egy nagyobb, tágabb, érthetőbb foglalatba behelyezzen. Álmában egy sötét, nedves, iszamós helyen járt, a sötétségből és a nedvességből egy szörnyű, kígyószerű alak bukkant elő, amelynek hosszúkás testét pikkelyek borították, a pikkelyeken nyitott, semmibe meredő szemekkel. Majd megjelent a tűz. S míg a föld és a víz egymással összekeveredve maradt, a tűz felcsapott az ég felé, felfelé szállt, és ahol utat tört magának, nyomában megjelent a levegő, és létrejött a fény. Ott remegett, vibrált a törékeny, majd egyre jobban felerősödő fénycsóva a semmi közepén, ahhoz, hogy ebből a mozgásból előbukkanjon, alakot öltön a szent szó, amelynek érthetetlen harsogása, dörgedelmissége meg is törte álmát. Verejtékezve ébredt, csak a víz locsogása fogadta, amint neki-

nekicsapódott az éjszakára egy öbölben meghúzódó, veszteglő hajótestnek.

Az elején érteni szeretne volna az álmot. De hamar rájött, hogy ebben az álomban több van az istenek által rábízott üzenetnél, nem a jövőről lecsúszó fátyol mögül kandikál ki a megszülető, elhelyezhetetlen iszonyat, ezek a kezdetleges formák, mozgások sokkal inkább az eddig összegyűjtött tudásának rejtett erővonalait adják ki, az alakulás lehetséges irányultságait, amelyek itt, ebben az álomban mégis befejezetlenül, minden cél nélkül szóródnak szét a semmibe. Ugyanaz az elégedetlenség fogta el, amit minden egyes alkalom után érzett, ahogy végighallgatta a világ legrejtettebb titkaiba beavatott mestereit. Mindig volt valami megigéző, elkápráztató tanításaikban, ahogy általuk formát nyert a formátlan, a beláthatatlan távlatok elérhetővé, megfoghatókká váltak, de mint a marokban összeszorított homok, ki is peregetek az ujjak közül. Nem tudott belenyugodni abba, hogy ezek a tanítások mennyire lebecsülik a szeme előtt alakuló, sokszor szenvedő, máskor örömben furdózó világot. Meg volt győződve, az igazi tudás ebből a világból kell előálljon, ha meg is haladja azt, nem tagadhatja, hanem mint egy gyönyörű, íves kagyló egyetlen ékét, a sápadtan vibráló gyémántot, kell lágy húsába magába fogadnia. Megigézte az álmában megszülető fény képe, a benne rejtező felfoghatatlan erő, ami belesöpört a lent kavargó sötétségbe és nedvességbe. De érezte, hiába ültet egy istenséget a fény születésének oltárára, attól ez a születés vak lesz, nem lesz, ami egybetartsa, ami tovább táplálja, ezért elapad a fény, kialszik, felszívja egy nála hatalmasabb erő, az éjszaka negatív sugárzása.

Közben a hajó egyre közelebb került Szamosz partjaihoz, besiklott az Ampelosz alatt nyíló egyik öbölbe, és az elsimuló hullámok hátán beérkezett a kikötőbe. Már alkonyodott. A sziget legtündöklőbb pompájában készült visszafogadni a hosszú útról megtért fiát. Mintha az esti fényben megnyúló otthonos vonalaival újra el akarná őt csábítani. A nappali hőségben remegő épületek ilyenkor nyírként el leginkább elhordozó formáikat, amelyeket természetes módon egészítenek ki a sziget domborzatának elringató körvonalai, s mindez a tenger végtelenje fogja egybe. Az alkonyi fény már nem akar lehántani semmit ezekről a formákról, ez nem az igazság fénye, hanem a befejezésé, a megérkezésé. Az álmában előtörő elemi küzdelem azonban nem hagyta befejeledkezni az alkonyi fényjátékba. Ez a szétterülő, befogadó ölelés egy neki állított csapdának tűnt, amelynek szorításából minél hamarabb ki kell szabadulni. Mintha megint, mint fiatalkorában, az apja műhelye mellett álló hatalmas olajfát nézte volna merően, amelynek a sziget lankásabb oldalán csoportosuló társaiból, azoknak tartós fájából, különlegesebbnél különlegesebb dísztagyakat faragott a szigorú apa. Ez a fa azonban érinthetetlen volt, törzse mint egy furcsa, megfjethetetlen szoborszerű képződmény, rücskösen, csomósan csavarodott felfelé, mint egy szétzúzott, torz kéz nyúlt alá a sűrű, tömött lombkoronának, amelynek viaszosan meg-megvillanó levelei a békességet és a megnyugvást kellett volna hintsék az udvar porára. Ismerte a fa történeteit. Tudta, hogy az első olajfát az igazságos, bölcs Pallasz Athéné ajándékozta a távoli athéniaknak. Hallott Létó történetéről, aki hosszú menekülés után, Délosz szigetén egy olajfa tövében találta meg a békességet, hogy megszüljön Apollót, a világosság istenét. Azonban nem ezek a történetek voltak, amelyek megigézték őt a fa látványában. Minél többet időzött el a fa előtt, annál inkább vált bizonyossá az a felkavaró érzés, hogy amit itt néz, azt nem látja. A fa megvonta tőle magát, mégis mint egy alkonyi lobogás, ott táncolt a szeme előtt, kibújt minden rögzítés alól, csak a körülrajzolhatatlan koronáját kínálta fel a tekintetnek. A levelei, mint apró forgantyúk, szűrték, oldották az egy tömbben alázuhogó nyári hőséget. Mintha a fa mélyén egy ismeretlen szerkezet kezdett volna működésbe, aminek lassú hajladozását, ringatózását nem volt, ami tagolja. Már akkor érezte, hogy kellene legyen valami a térben, ami a lombokból születő szabad áramlást felfogja, tovább bontakoztatja, és nem hagyja beleveszni a levegő óceánjába. De hiába kutatott, keresett, nem találta ezt a közvetítő-, szállítóeszközt, azt a rejtelmes materiát, ami úgy tudja korlátlanul átvenni, magába oldani a szertefutó mozgást, hogy közben nem fagyaszta be valami élettelenbe. Ilyenkor felnézett az égre, de ott csak Boreász úzta, hajtotta maga előtt a kövér fellegeket. Ez indította el útjára, a fa felől érkező szolítás, amit később átvett és felhangosított az Ampelosz karéjának vibráló vonala, ahogy a belátható határán egymásnak feszül az ég a tenger lecsorgó vizeivel, meg az a számtalan égrepattant, az éjszaka takarását átégető tűzszilánk, amelyek egy örvénylő mélységbe rántották össze a sötét égbolt tágasságát. És most, amikor visszatért hosszú utazásaiból, csüggedten kellett észrevennie, hiába az a rengeteg beutazott stadionnyi táv, a világ megannyi bölcsessége, amit magába szívott, mintha nem történt volna semmi, megint a régi, öreg olajfa előtt áll, gyermekien, időtlen félelemmel. Tíz év és egy álom – a reménytelenség húzta lefelé elnehezdedő szívét. Ahogy lelépett a rakpart fővényére, úgy érezte, mintha imbolygó lábakkal a múlt óceánja fölött lépkedne tovább; hiába ért haza, útja még nem fejeződött be.

Már besötétedett, gyorsan szállást kellett keresnie. Késő volt ahhoz, hogy elinduljon a sziget belseje felé, ahol a családi ház állt, ezért a kikötőtől nem messze fekvő hatalmas kovácműhely kapuján kopogtatott be, bízva a görög vendégszeretet szent kötelességében. Nem kellett csalódnia, a tagbaszakadt kovácmester szívélyesen fogadta, megágyazott neki a kovácműhely verandáján, amelyet egy olajfa behajló ága tett hűvösebbé. De már nem tudott belegondolni ebbe a véletlen egybeesésbe, az álom örvénye húzta is lefelé, ő pedig, mint mindig, anélkül adta át magát ennek az utazásnak, hogy tudhatta volna, hol fog a felszínre bukkanni.

Hangok ébresztették. Hangosak voltak, ércesek, de mégsem volt bennük semmi zavaró. Jobb oldaláról, a műhely mélyéről érkeztek, a kőből rakott fal tulsó feléről, amit, pontosan a feje fölött, egy ablak nyílása tett átjárhatóvá. Tisztán szóltak a hangok, a fül számára kellemesen, így nem volt, amiért kinyitnia a szemeit, tovább feküdt és hagyta a hangokat beáramlani tudata mélyebb rétegeibe. Már az elején észrevette, hogy négy különböző hangot hall, amelyek az elején minden rendszer nélkül követték egymást. De lassan-lassan, mintha egy láthatatlan vezérlés próbálná meg irányítani őket, a hangok elkezdtek egymáshoz igazodni, elkezdtek egymást követni, úgy, hogy először a legmélyebb szólalt meg, majd azt követte három, egymáshoz képest emelkedő hang, mindez kétszer, mindannyiszor emelkedő sorrendben, hívogatóan, csalogatóan, ahhoz, hogy harmadszorra a négy hang egyszerre csendüljön fel, egy különös, fület gyönyörködtető összhangzatba kapcsolódva. Ezután egy rövid szünet következett, majd kezdődött előlről minden, megint kezdtek emelkedni a hangok, egy, kettő, három, négy, majd megint, egy, kettő, három, négy, ahhoz, hogy a végén a négy hang egymásba kapaszkodva, egymásra préselődve keményen, fémesen zengjen-bongjon, a testet megremegetve kicsengjen, betöltve azt az ürességet, amit évtizedek óta magában hordott.

Az olajfa lombján átszűrődő reggeli fény villódzása már szúrta a szemhéjait, de ő nem merte kinyitni őket. Félt, hogy odalesz a varázs, félt, hogy ha felnyitja a szemeit, és megint eléje tárul az általa annyira szeretett világ, nem lesz, ami átvegye a hangokat, nem lesz, ami magában tartsa és továbbadja, azok pedig elhalkulnak, kioltódnak, felszívódnak a magára hagyatott dolgok kötelekeinek réseiben. Kíváncsisága azonban erősebbnek bizonyult a félelménél, felnyitotta szemeit, a fal kiugró bütykeibe kapaszkodva felhúzta magát az ablakig, és a reggeli erős fénytől elvakítva, hunyorogva tekintett.

Az elején szinte semmit sem látott. Csak a kinti villódzás folytatódott odabent is, szikrák csapódtak felfelé, tűz lángolt, s a tűz körül a homályban mozgó alakok hajladoztak. A hatalmas helyiség egyetlen fényforrása az ablakkal átellenben elhelyezkedő, fémkerettel megerősített, kitárt faajtó volt, s ahogy a szeme jobban hozzászokott a barlangi homályhoz, mindent az ajtón beömlő fény által keretezve észlelt. Mintha a fény belsejében összegyűlt sötétség jött volna mozgásba, annak hajladozása ért volna össze a tűzzel, ezek a gigászi erők pedig egymással érintkezve remegésbe jöttek, forrongani kezdtek, hogy megszüljék, világra segítsék azt, ami annyira lenyűgözte őt, ami szinte velőig hatolóan átjárta, újraformázta a Hangot.

Négy bőrkötényes kovácssegéd dolgozott a műhelyben. Derékmagasságig érő üllőiken izzásig hevített vaslemezeket püföltek hosszú

nyelű kalapácsaikkal, a műhely mélyén boltozódó hatalmas kemencében pedig tűz pattogott. Megfeszítetten folyt a munka, a kalapácsütések nyomán pajzsok, kardok formálódtak. De nemcsak a munka volt, ami lenyűgözte a tekintetet, nem az elemek közelében való tartózkodás, az érintkezés a születést elősegítő erőkkel. Mert jól látszott, az együttdolgozást valamilyen más erő is megszállta, ami nem hagyta érintetlenül a műhelybeli mozdulatokat. A műhelyben nem négy, saját útját járó erő fejtette ki tevékenységét, nem összevissza kalimpáltak a kalapácsok, valami egymáshoz igazította őket, mert egyszer az egyik kalapács csapódott rá a vaslemezre, utána a második, egy, kettő, három, négy, majd megint, egy, kettő, három, négy, hangok emelkedtek a magasba, ahhoz, hogy legutoljára a négy kalapács egyszerre zúduljon alá, felszabadítva azt a gyönyörű, csontig hatoló hangzatot. Mintha egy láthatatlan, fémes ölelés karjaiban találta volna magát, amely belülről is átjárta, nyílegyenesen beléhatolt, négyfelé robbant, de nem szakadt szét, nem esett darabjaira, hanem, mintha a részek egymás emlékeiből is táplálkoztak volna, együttesen terjedt ki, kitöltötte őt valami fehér erővel, aminek lecsengése egyfajta balszamos zsongást hagyott maga után. A kalapálás konokságát valamilyen érzékelhető derű fogta át. A kormos, izzadt arcok maszkja mögül kivilágító szemek hiába meredtek merően a vaslemezekre, a tekintetek néha össze-összevillantak, de nem akarták kontrollálni, csak tudomásul vették, pajkosan jelezték egymásnak az együvé tartozást.

„Innen jön a Hang, ebből a világból” – roskadt vissza a fal mellé, az olajfa árnyékába, s megint lehunyta szemeit. Mit látott, mi bűvölte el annyira? – kérdezte magát. Tudta, hogy az elemi dolgoknál, a tűznél, a víznél, a levegőnél, a földnél valami alapvetőbbel találkozott, olyasvalamivel, ami nélkül a világ dolgai, mint gördülő kövek, csak ide-oda gurulnak. Ez az összetartó erő a kovácműhely mélyén mégis ezekkel a dolgokkal összefonódva mutatkozott meg neki. Olyan a hang, mint a mozgás – értette meg hirtelen. Láthatatlan, és mégis van. Egy tárgyat lehet érzékelni, mert látom, tudom azt, ami egy bizonyos helyen van, amit oda tudok kötni valamihez. De vajon mit látunk, amikor a mozgást nézzük, a változást? – kérdezett tovább. Mert akkor is ott van a tárgy, de még van vele valami, ami sokkal fontosabb, sokkal lényegesebb nála, ami láthatatlan. Vajon nem minden mozgás hang is? Már tudta, hogy a kovácműhelyben érzékelt összhangzat nem véletlenül, esetenül állt elő. Ott van a világban, csak a világ érzékeny pontjait kell megfelelő rendben megérinteni, hogy megint felcsendüljön. Mintha egy különös szédület futott volna végig rajta, a szépségnek érzékelt a testies, észbontó megnyilvánulását. Valaha az öröm illata lehetett, amit most szívott be a jelenben; minden hanggá változott körülötte, mindenből jel lett.

„A világ a hangok cselekvése és szenvedése.”

Becsukódott szeme alatt megint látta álmát az előtte táguló végtelen térben. Csak most jött rá, mi volt a leginkább zavaró benne. Az, hogy hangtalan volt. Az ütemes, összecsengő hangok most egy különös dimenziót illesztettek a létrejövés zárt képeihez. A dolgokból felszakadó hang gondolata nem hagyta érintetlenül a sötétséget és a nedvességet, az ég felé felcsapó tüzet, a nyomában megszülető levegőt és fényt. Érezte, a keletkezésnek ez a folyosója nem bírja elhordani a világ mélyén megszülető hangot, a hangnak nem lehet megálljt parancsolni, az elképzelhetőig kell eljutni a hang által, azt kell mozgásba hozni, hogy mindent be tudjon fogni. De mi bírja el a legnagyobb, legtávolabbi hangot?

Fiatalkorában gyakran sétált ki a sziget egyik sarkába, oda, ahol az Ampelosz a tengerig ereszkedett, lankáin olajfacserjékkel. Egy furcsa kiszögellés kezdődött onnan, mintha a tenger fölé ívelő híd valamikori kezdeménye felejtődött volna ott, aminek ha kiállt a végébe, a tenger teljesen magába zárta, úgy tudott körbe fordulni, hogy szinte mindenütt csak vizet látott. Ez a körbefordulás a horizont éles vonalával szembesítette, oda futott össze a tenger vad háborgása az ég felhőinek vonulásával. Egy kardéles vonal választotta el ezt a két egymásban tükröződő dimenziót, ami ugyanakkor egy óriási kör legkülsőbb vonalát is jelentette, amin – megfordulva tengelye körül – szemével végig tudott siklani. Sokáig nyomasztotta ez a vonal. Egy börtön külső falának érzékelt, ami nem engedi tekintetét az ürbe kirohanni, hogy részese lehessen – amit gyakran maga elé képzelt – a csillagközi csodáknak. De később megértette, szükség van erre a körbepántoló vonalra, ez óvja tekintetét, úgy juttatja el a világ legszélső pontjaiig, hogy közben megtartja a tág formák birodalmában. Tudta, tekintetével nekifeszülve ennek a körvonalnak a végtelen belső pontján áll, és e nélkül a védő, oltalmazó vonal nélkül a végtelen háborzongató ereje őt egyszerűen elsöpörné, megsemmisítené.

Az elképzelhető határán most ilyen hatalmas kerekeket észlelt. Nem egyet, hanem végtelen sokat, amint egymásba kapaszkodva, egymásba foglalódva, az ég megannyi csillagát magukhoz rántva forogtak egyenletesen. Érezte, ez az a mozgás, amire rábízhatja a világ mélyén megszülető hangot, ami elbírja, elhordozza, kitarítja azt. Még mindig lecsukva tartotta a szemét, arcán az olajfa lombján átszűrődő fény játszott. És egyszer csak, mintha valahol a hegy mögött ezer kürtöt fújtak volna meg, felbúgott az ősi hang. Kilengtek, forogtak a hatalmas kerekek, suhogtak az égi sarlók, magukhoz vontak mindent, a szigetet, a tengert, a távoli kontinenseket, a napfelkelteket, az elringó mezőket, a hegyek csipkézetét, de nemcsak a nagyot, hanem a kicsit is, egy macska ruganyos lépteit, egy amfora görbületét, míg legutoljára a szülői ház udvarán álló ezeréves, ringatózó olajfát.

Megrendülten állt fel. A külső áradás még fogságban tartotta, de érezte, feladata van. Felállt a fal mellől, szénézett a sziget fölé, amely fölé a nap éles, de átlátható korongja úszott. Közel érezte magához a reggeli frissességet, ruganyos léptekkel elindult, csendben csukta be a kovácműhely kapuját, úgy állt rá a sziget belsejébe vezető útra, hogy vissza se nézett. Tudta, hogy ami előtte kavargott, alakult, ami egy égi folyó áradásaként öntötte el őt, azt tovább kell adnia, el kell mondania azoknak, akiknek van szeme és füle hozzá. De nem szemtől szembe, hanem egy paraván mögül, megbízva hangja erejében.

Az út fölött kavargó por hamar betemette lépteinek nyomát.

Évek múltán, már jóval halála után, tanítványai azt kezdték terjeszteni, ekkor mosolygott életében másodjára Püthagorasz.

*

Szűk volt neki ez a vidéki város. A fővárosból érkezett ide, ott fejezte be tanulmányait, különben is, élete kezdetben váltások sorozatából állt, amelyek során mindig városból városba vándorolt, mindegyikben elidőzött négy-öt évet, míg lezárt egy ciklust az életéből. Aztán, amikor már nem lehetett továbbtanulni, ebben a városban állapodott meg, ide rendezkedett be, a negyedikbe az élete során, amelyik, ahogy hosszú évek után kiderült, az utolsónak bizonyult.

Szerette a városait. Amikor tehette, mindig elidőzött bennük, mindegyik az emlékek tolatódó sokaságának más és más láncolatát indította el benne. Ezeket később kimunkálta magában, az emlékezésre érdemes történések sorozatát rakta össze, amelyekre mindig gondolni akart, belemélyedni, vitetni, úsztatni magát velük, otthon, a munka szüneteiben, a bevásárlás során, séta közben, de leginkább magukban a városokban, ahová gyakran elutazott, „az emlékezés terei”-re, ahogy nevezni szerette őket. Kelltek neki ezek az emlékek, amelyek csak fenntartással nevezhetők emlékeknek, hiszen ritkán érték el a lekerekítettségnek azt a fokát, ami után már be lehetett őket illeszteni egy történetbe. Az ő emlékei ennél sokkal elevebbek voltak, nyílt sebekként tátongtak az idő egyre

durvább állapotban. Rájuk gondolva nem élete történetét élte újra, ezek az emlékek, mint megannyi örvény, visszahúzták őt egy olyan állapotba, ahol életének valamikori alakulása zajlott, amely így mintha megint visszanyerte volna kezdeti mélységét, nyitottságát, szabadságát. Ha átutazott egyik városán, ritkán volt ideje, hogy eljusson minden olyan helyre, ahol ezek az emlékek igazi forráspontjuk közelébe kerülhettek. Ezért minden városból kiválasztott néhány helyet, azokat, amelyeket a legjelentősebbnek vélt, a „kitüntetett helyeket”, ahogy ő nevezte, és minden egyes alkalommal végigment ezeken a helyeken, megfelelő rendben megérintette a város legérzékenyebb pontjait, és várta keserűen, várta sóvárogva, várta örömben furdózva, hogy felfakadjon benne a kezdeti földindulás.

Ebben a városban nem tudott emlékezni. Nemcsak a kezdeti évek során, hanem tíz év, húsz év távlatából sem. De nem azért, mintha nem lettek volna emlékei, akadtak bőven, hiszen itt talált munkára, itt házasodott meg, születtek meg gyerekei, hanem valahogy nem volt miért emlékeznie rájuk, nem volt, amiért hozzájuk meneküljön, bennük felfrissüljön, megújuljon. Mintha egy örökös jelenben élt volna, aminek kimért percegése nem engedte visszahajolni a múlt tükre fölé, ahogy a jövő irányában sem hagyta előreszaladni, hanem sejtetően, botladozva elindította egy szabadon hagyott irányultság felé, aminek kezdetben még nevet sem tudott adni. Történelemtanár volt a város egyik líceumában. „Szeretek az árnyak birodalmában kóborolni” – szokta mondogatni, amikor a munkájáról kérdezték, leginkább az iskola melletti csehóban, ahová gyakran betért, kedvenc itala, egy pohárka meggypálinka mellé üldögélni. Ez a mondat azonban csak eredendő idegenségét takarta, a gyerekkori önmagára eszmélést követő eltávolodását mindentől, ami befogadhatta, elhordozhatta, védelmezhetette volna, aminek következtében magára is, mint egy magányos, sápadt árnyra tudott gondolni, egy lakatlan bolygóra az éjszaka túlsó oldaláról, egészen addig, amíg ráakadt társaira, a történelem megannyi hősére, bajnokára, vesztésére; ő így mondta, „az idő áldozataira”. Áldozatoknak látta a történelem nagy alakjait, és nemcsak a vesztéseket, hanem a győzteseket is, akikről ugyanis mindig kiderült, csak későbbi vesztesei egy olyan erőnek, amely mindent és mindenkit maga alá tud gyűrni. Így is tudott mesélni róluk, mint áldozatokról, ott az iskola melletti csehóban, meggypálinkáját szopogatva, még a győzelmeket is úgy mondta fel, mint egy lehetetlen küzdelem tanúbizonyosságait, amelynek során ezek a győztesek és vesztések megpróbálták felvenni a harcot az idő iszamós, lehúzó erővel, megpróbálták ezekkel az erőkkel szemben araszolni, előbbre vitetni magukat, kitépni magukat a mindenütt tekergőző légyökörek szorításából, ahhoz, hogy ennek a harcnak a végén, a vélt, a tankönyvek által oly szívesen hirdetett győzelmek tetőfokán, csak egy hatalmas, mélységes szakadékra tudjanak rálátni, abba belezuhanni.

Amióta itt lakott ebben a városban, ezek az árnyak mintha megnagyobbodtak volna. Nem elég, hogy kiszabadultak a tankönyvek lapjairól, az osztályterem falai közül, lassan mindenhol róluk beszélt, nemcsak a korcsmában, hanem bevásárlás során is, vagy a parkban, séta közben, szóba elegyedve a járókelőkkel. Gyakran azon kapta magát, hogy már kora reggel, munkába menet is maga elé motyog, beszél valakihez, legyen a legendák ködében bolyongó Püthagorasz, aki először próbálta meg az emberi társadalmat a természet rendjével szemben a szellem rendjére építeni, legyen az Caligula, Napóleon vagy az a titokzatos Liu Ying, a Han-dinasztia utolsó uralkodója, Krisztus születésének kortársa a bolygó másik, ő így képzelte, fényesebb oldalán. Hozzájuk beszélt, velük vitatkozott, velük perlekedett, de leginkább ki akarta menekíteni őket abból a csapdából, amelynek részei voltak. Ahhoz, hogy mindig ijedten vegye tudomásul, a csapdából csak egy másik csapdába nyílik kijárás, és hogy ez a csapda nem más, mint a saját élete, amelynek tényei úgy kezdtek felszívódni valamilyen üres magasságban, mint a nyári zápor utáni esőtölcsák az éles, maró napsugarak erejétől.

„Lassan eltűnök, én is egy emlék részévé válok” – próbálta figyelmeztetni, felrázni magát. Minden irányból a felbomlás szédületes, megdöbbentő erejét érezte munkálkodni. Előtte a számára oly kedves, örvénylő emlékek, körülötte a történelem verdeső árnyai, minden mögött pedig az a percegő, kimért jelen, ami úgy forrasztotta egymáshoz kiüresedett napjait, mint a szél egy beláthatatlan sivatag hullámzó homokdűnéit.

Ekkor kezdett jobban odafigyelni, hol is van. A városra, amelynek testén a hétköznapiak során mindennap végigment, egyszer el az iskoláig, egyszer vissza hazáig, de az a kikapcsolódást jelentő kevés jövés-menés is, a bevásárlás a zöldeges piacon, a heti egyszeri kocogás a város széli gáton, a séta a központi parkban, mind a város terével szembesítette, amely így, a figyelem fókuszába vonva, egyre többet kezdett elárulni magáról. Ekkor értette meg, mi a tulajdonképpeni különbség egy kis- és egy nagyváros között, amelyek otthonossága jelentősen eltér egymástól. Egy nagyváros elhordoz – szokta mondogatni, hiszen mindig egy kicsit a vágyak, szükségletek előtt jár, nem kiszolgálja lakóját, hanem igényeket ébreszt benne, sőt, még évek múltán is képes valamilyen váratlan mozzanatot, részlet révén rajtaütöni, meglepetést okozni. Ehhez képest egy jó kisvárosban, amelyen különben az övé is volt, szinte minden megtalálható, ami egy normális emberi élethez szükségeltetik, de általában kevés számban, az előfordulás meghatározott formái közé szorítva, tehát ahhoz, hogy valami legyen, valami megtörténjen, mindig valamilyen döntést kell hozni. Kezdvén a legegyszerűbb dolgoktól, legyen szó egy esti kimenésről – osztotta meg gondolatát a mellette iszogató kollégájával –, aminek során az ember nem veheti a nyakába akárhogy a várost, hanem a néhány lehetséges célpont között kell megfelelően mérlegelnie, hogy a legjobbat, a legmegfelelőbbet válassza, különben mit jelenthet más ez a kimenés, mint eltávolodást a megfelelőitől, a lehetséges tökéletestől, feloldódást a ránk leselkedő, egyre jobban terjeszkedő közönségességbe, igénytelenségbe.

Ahogy mind többet figyelt városára, úgy váltak egyre fontosabbá döntései, az, hogy melyik úton megy be a városközpontba, a parkban való egyórás séta során hányszor érinti a mesterséges tavon átívelő hidat, a városból kivezető négy út közül melyiken indul el az esti kerékpározásra. A választható dolgok számát pedig nem lehetett szaporítani, hiszen három út vezetett a központba, a mesterséges tavon átívelő hídon legtöbbször hatszor lehetett átsétálni, ijesztően zártak voltak a lehetőségek körei, ezért kellett a legtökéletesebbre, az egyetlenre szűkítenie a bennük rejlő adottságokat, amibe az évek során alaposan belejött. Ezek a döntések pedig egyre szorosabban a városhoz kezdték láncolni őt, amelyet döntései formálnak, amelyben döntései során emelkednek ki vagy süllyednek alá az élethetőség lehetőségei, míg végül a várost valahogyan saját maga kiterjesztésének, saját maga engedelmes teremtményének kezdte érezni, amely bezárta, de ugyanakkor óvta, védte, amelynek felfele boltozódó kupolája valami olyasmivel érintkezett, aminek jótékony hatását élvezhette, de megérteni nem tudta.

Amivel mégis leginkább meggyűlt a baja, az a munkába oda-vissza vezető út kiválasztása, kicsiszolása volt. Ez az útvonal volt a legjelentősebb az összes közül, amin hétköznapi legalább kétszer végigment, érzékenyen minden rezdülésre, a fordulatok, útszakaszok által hordozott hangulatokra, ezeket mindig a legmegfelelőbbben próbálta saját belső állapotainak a szolgálatába állítani. „Csak ne legyen megint Püthagorasz, csak ne legyen megint Caligula, Napóleon, de még az a kedves, titokzatos Liu Ying se” – próbálta védelmezni törékeny énjét, és tudta, amíg az útra figyel, az árnyak hallgatni fognak, visszahúzódnak egy nagyobb erő hatósugara elől, amely, ha jól döntött, áradni kezdett az utcasarkok, járdák, síkatorok, placcok, átkötő utak összefüggéseiből. Leginkább a csendet kereste. Az épületek és a ritkás vegetáció lágy vonulásában rejtőző nyugalmat, a tömbházak között elvezető ösvények békességét, ami azonban még egy ilyen kisvárosban is nehezen mutatkozott meg. A város zaját kellett kiiktatni, főleg a széles sugárutakon, a forgalmas helyeken felcsapó lármát, az ember és autórészeg által hordozott csikorgást és robajt, ha nem is kiiktatni, legalább mérsékelni, megfelelően tagolni.

Mindennap a forgalmas Gyöngyvirág utca felső felénél lépett be a városi zajba, amitől szerencsére egy éles kanyarral egyből elfordulhatott, rátérve a Nárcisz utcára, de nem a forgalmas részre, hanem egyből be a tömbházak közé. Két tömbházsor között húzódott egy nyílegyenes járda, a szürke tömbházfalak által védelmezve, itt tudott mindig levegőhöz jutni, néhány gondolatot a fejében végigfuttatni, de gyorsan, szemével félve ellenőrizve a rohamosan fogyatkozó távot, mert hamarosan rá kellett térni a Sport utcára, amely rávezette a várost átszelő széles és forgalmas 1918 December 1 útra. Itt már nem lehetett sehová kitérni, át kellett vágni az úttesten, ami felettébb veszélyes volt a városon átzakató forgalom közepette. De nemcsak a forgalom volt fergeteges, hanem maga a tér is félelmetesen kitágult, mintha a város teste nyílt volna ketté, hogy helyet adjon valami fertelmes, a város testét tápláló fluidum közlekedésének, a tömbházak húzódtak szét, hogy rátörhessen a városra egy rémisztő, kalapáló nagyság, aminek befogadására – legalábbis innen úgy tűnt – a várost építették. Szorongó szívvel lopakodott át az átjárón, de az igazi megpróbáltatás innen következett. Mert dönteni kellett, hol halad tovább. Nyílegyenesen, előremenekülve a Strand utca felé, aminek tágassága, a medencéből kékesen kicsillanó víz, az út menti hajladozó, susogó fák, egyáltalán ezekből az elemekből előálló, hozzájuk méretezett lassú előrehaladás mindig lenyugtatta. Vagy az átjáró után balra fordulva, összeszorult gyomorral előrelopakodva a December 1 bal oldalán, elviseelni a forgalmat, elviseelni az emberek vak áradatát, mindezt azért, hogy úgy kétszáz méter után, a tömbházak falán nyíló gangon keresztül kimenekülhessen a forgalomból, és rátérhessen egy rövid, de annál barátságosabb utcácskára, amelyet igazi lakóházak szegélyeztek. A tömbházak présében imbolygott előrefelé ez az utcácska, de a lakóházak általi tagoltsága megadta az előrehaladás lassú, biztonságos ritmusát, mintha mindegyik ház egy ütemköz lett volna, ahol erőre tudott kapni az eddig előrehajszolt, üldözött gondolat, ki tudott bontakozni ahhoz, hogy egy kegyelmi pillanat részeként, ha egy pillanat töredékéig is, magába foglalja ezt a várost, az elsuhanó utcákat és rajtuk a lopakodó, önmagát védelmező – „Engem?!” – történelemtanárt.

Innen már felgyorsult minden. Kitérve a Strand utcából vagy a rövid, lakóházak által szegélyezett nevenincs utcácskából, a Grigore Bălan tábormok sugárút következett, de már nem tudott fölerősödni, nem tudott elhatalmasodni, mert az első nagyobb sokk, a December 1 fortyogó pokla elszívta erejét, ezért könnyedebben végig lehetett osonni rajta, a lejtőn felgyorsulva hátra lehetett hagyni nemcsak a sugárutat, hanem ezt az egész kóceráját. Mert egy kanyar után megint be lehetett menekülni a tömbházak közé, néhány cikcakk és ott is volt a Csíki utca, rajta az iskola kapuja, a nem várt, nem akart megváltás.

Az első években még válogatta a két útszakaszt, a hiánynak más és más lenyomatát hurcolva be az iskolába. Mert ha a Strand utcán ment tovább, hiába a fényt szétszóró, felcsillanó víztükör, hiába a lombokból születő szabad áramlás, a rövid utcácska borzasztóan hiányzott, távol került tőle a régies házfalakon, kapualjakban megtapadó idő nyugalma. Míg ha ezt a rövid utcát választotta is, többet kellett magára engednie a December 1 poklából, amit bent az iskolában, napközben gyakran felöklendezett. Végül maradt ez az utcácska, nem választotta, csak egy furcsa véletlennek köszönhetően mellette maradt.

Egyik évben újrabetonozták a gangot, egy hétig nem is tudott arra járni, de amikor először visszatérhetett, a lába előtt a frissen megkötött betonban mintha egy kvarcóra kijelzője villant volna fel a sötétben, egy nyolcast látott belekarcolva. Ahogy átlépett fölötte, még nem gondolt semmire, de amikor másnap is ott találta, harmadnap is, a szám egyre jobban megerősödött, jelentőségre tett szert, ott volt a nyolcas az öt segítő járdák, betérők, átkötő utak közepette, míg egy nap az jutott eszébe, hogy ő rábízna valamire ezt a számot, „a nyolcasát”, ahogy ezután nevezte, dolgozzon helyette, fejtse ki erejét egy olyan világban, ahová csak a számok tudnak behatolni. Másnap be is tért a sorsjegyárus bódéjába, és feltett egy összeget a Joker-lottóra, úgy, hogy a Jokernek a nyolcast tette meg. Első héten meg is nyerte a legalacsonyabb nyereményt. Aztán évekig semmit, de a nyolcas ott maradt a gang alatt a betonba karcolva, mindig emlékeztetve őt, ahogy átlépett fölötte, hogy ha távol is, számára elérhetetlenül, van egy világ, kell lennie egy olyan világnak, amelyet az ilyen számok nyitnak.

Minden nap kezdődött előlről. Gyöngyvirág utca, Nárcisz utca, 1918 December 1 út, aztán a rövid, átkötő utcácska, Grigore Bălan sugárút, Csíki utca, majd ugyanez visszafelé, utak, betérők, járdák, bekötő utak, keskeny placcok, de leginkább forgalom, csikorgás, robaj, autó- és emberáradat, és igen, egy kevés nyugalom, csend, merengés, képzelődés, mindez a térbe belekötve, az „egyetlen realitásba”, ahogy megnevezte a szeme előtt kavargó világot. Mert valamit kijártak, kitapostak neki ezek az évek, nemhiába a sok gyaloglás, városi közlekedés, egy idő után úgy tudott tekinteni minden utcasarokra, térre, a tömbházak, lakóházak összeácsolódására, de ugyanígy egy dombhajlatra, két fa, két hegycsúcs közötti távolságra is, mintha a világ végső állapotát szemlélte volna. Látta, ahogy szeme előtt két, különben esetlen tárgy, forma között kapcsolat létesül, vagy legalább a kapcsolat ígérete kezd kibontakozni, és látta az is, hogy ennél a kapcsolatnál nincs, nem lehet több, mert ez maga a szabadság, az egyetlen, ami mindent elbír. Érezte a takarást, érezte az elengedést, érezte két betonoszlop vacogó magányosságát, a kitért ég zihálása alatt szenvelgő dombokat, egy vén, villámsújtott tölgyfába beleégetődött sikolyt, végső soron azt érezte, ahogy egyetlen szenvedélye, a tér munkálkodik a szeme előtt. Nem lett belőle szomorú öregember. Az elhagyatottságra, a veszteségre mindig ott voltak a térben munkálkodó erők, azok vették át reggeli szomorúságát, esti keserűségét, hogy felitassák, szétoszlassák a minden bánatnál, minden veszteségnél nagyobb ürességben.

Egy nap beteg lett. Lázasan dőlt ágyának, úgy érezte, először pihen meg egy életem át tartó menetelés után. De a pihenés hamarosan rémálommá változott, a láz nem akart lemenni, ott ült ágyán, párnákkal kitámasztott derékkal, maga elé meredt, de szemei valahol máshol járhattak, mert már ha nevéen szólították, akkor sem válaszolt. Pedig megint az utcáin járt, hol is máshol, akkor lépett ki a Gyöngyvirág elején, de ma mintha egy kicsit másként lett volna minden, a teljes város húzódott hátrább, hogy helyet hagyhasson útvonalának. Arra gondolt, egész élete során, amihez leginkább közel állt, ami leginkább valóságzagúnak bizonyult, ezekre a kopár, széljárta utcákra, de sohasem tudta, hová vezetnek. Aztán azt érezte, egy helyben áll, de az utcák rohanni kezdenek a szeme előtt, egymás után gyorsan vissza-visszatérnek, pörögnek, forognak, majd hirtelen, mintha egy varázspálca érintette volna meg őket, leállt a rohanás, egy óriási félkör mentén kifeszültek az utcák, először tudta egybelátni őket, ahogy egymásba forrva egy végső ösvénnyé merevednek. Ezen indult el felfelé, ment, ment a vibráló, csillogó légből, amikor egyszer érezni kezdte, nincs egyedül. Először a hang ért el hozzá, járta át sejtjeit, egy gyönyörűsége, üdvözítő dallam, ami mintha belülről jött volna, de mégis kint volt, ahogy hallgatta. Majd meglátta a mackókat, odafent az ég hajlatánál forogtak körbe-körbe, négyen voltak, egy piros, egy sárga, egy kék és egy zöld. Tudta, a kijáratot zárták magukba, de ez nem töltötte el ijedtséggel, érezte, ezt a fenti gyönyörűsége mozgást éppen rá méretezték, és elég, ha a szemével elengedi a mackókat, egyből valamilyen jeges szépség fog megnyílni előtte, az üres fény, amire végre kinyújthat, ráfeszülhet.

Magány és megérkezés.

Elengedte.

Kategoria: vers, próza
Denumire autor: Tamás Dénes

Látó Szépirodalmi Folyóirat